

HORNICKÁ TRADICE JAKO TÉMA ČESKO-SASKÉ PŘESHHRANIČNÍ POLUPRÁCE¹⁾

Lukáš Novotný

Článek se zabývá problematikou hornictví a jeho významem pro současnou česko-saskou přeshraniční spolupráci. Stať prezentuje výsledky šetření, které bylo realizované v české i saské části Krušnohoří. Výzkum se zaměřoval na téma hornictví a na jeho potenciál pro přeshraniční aktivity, zejména v oblasti cestovního ruchu a širší územní spolupráci mezi Čechy a Sasy. Klademe si zde následující otázky: jakou úlohu sehrává hornictví v rámci přeshraniční spolupráce, jakým způsobem je hornická tradice zastoupena v povědomí Čechů a Sasů, co tamní obyvatelé znají o této tradici a o tradicích sousedské země a jaký potenciál a jaké deficity se vyskytují v rozvoji cestovního ruchu v souvislosti s její přítomností v česko-saském pohraničí.

Klíčová slova: Česká republika, Sasko, přeshraniční spolupráce, česko-saské vztahy, hornictví.

Úvod

Hornická tradice je dnes významným tématem česko-saské přeshraniční spolupráce, odkaz na ni je dnes novým tématem přeshraničního územního rozvoje. Obce, v nichž se dochovala tato tradice (která sahá až do středověku), se totiž rozhodly, že se pokusí toto dědictví zachovat i pro další generace. Vznikla tak společná česko-německá iniciativa, která chce památky, kterých jsou v českém i saském Krušnohoří desítky, zanést na seznam světového kulturního dědictví UNESCO. Hornictví tím zasahuje do přeshraničního územního rozvoje, a to hned v několika oblastech, především však v cestovním ruchu. Žádost

k UNESCO je již vypracována a podána a dotčené obce, na české straně mj. Ostrov, Boží Dar, Jáchymov nebo Krupka, na saské pak významná krušnohorská města, mezi nimi Freiberg nebo Marienberg, si od začlenění na tento prestižní seznam slibují především navýšení cestovního ruchu. Jedná se tak o významný projekt přeshraničního regionálního rozvoje, který nemá v dosavadní česko-německé kooperaci obdobu [Jeřábek et al. 2010; Müller 2014].

Pohraniční oblasti představují specifický případ prostoru [Omoniyi 2014]. Zpravidla jsou to periferní oblasti, jež jsou obecně výsledkem nerovnoměrného rozvoje společnosti v daném území.

To má své specifické historické, politické, ekonomické, sociální, kulturní ale i přírodní faktory, pohraniční oblasti totiž leží často mimo hlavní jádrové oblasti a rozvojové

Osy. Proto se jedná o regiony méně vyspělé s četnými socioekonomickými a demografickými problémy. Jejich rozvoj je tak výzvou a předmětem jednak regionální politiky, ale také různorodé přeshraniční spolupráce. Je třeba si uvědomit, že s výjimkou Prahy a dalších dvou krajů se všechny ostatní české kraje rozkládají při státní hranici. Přeshraniční spolupráce je tak předmětem jejich regionálního rozvoje. Přeshraniční cestovní sehrává v tomto regionálním plánování zcela zásadní úlohu.

Hornická tradice a aktivity směřující k zapsání těchto památek na seznam UNESCO jsou takovouto významnou aktivitou regionálního plánování. V Drážďanech podepsali 20. ledna 2014 tehdejší ministři kultury společnou dokumentaci k česko-saské žádosti o zápis „Hornické kulturní krajiny Erzgebirge/Krušnohoří“ na Seznam světového dědictví UNESCO. Tímto byly završeny přípravné práce, jejichž cílem je zařazení Krušných hor mezi největší skvosty světového kulturního dědictví.

Tato studie se na hornickou tradici a na současné aktivity k posílení jejího odkazu v Krušnohoří zaměřuje. Dolování rud zde má skutečně několik staletí dlouhou tradici s tím, že aktivi-

1) Text byl podpořen projektem GAČR „Aktivní hranice jako zdroj evropeizace veřejné sféry. Případ trojmezních euroregionů Nisa a Šumava“, reg. č. 17-03881S.

ty, které na tyto dřívější způsoby obživy upomínaly, se v pohraničí dochovaly často v nezměněné podobě. Tím je na co vzpomínat a tím je co nabízet také těm, kdo Krušnohoří navštíví. V této studii si klademe otázku, jakou úlohu sehrává hornictví v rámci přeshraniční spolupráce, jakým způsobem je hornická tradice zastoupena v povědomí Čechů a Sasů, co tamní obyvatelé znají o této tradici a o tradicích sousedské země a jaký potenciál a jaké deficity se vyskytují v rozvoji cestovního ruchu v souvislosti s její přítomností v česko-saském pohraničí. Na tyto otázky chceme odpovědět za pomoci empirického šetření, které bylo realizováno formou dotazníků v místech, kde se vyskytují stoly, hamry či jiné pozůstatky důlní činnosti. Dotazování probíhalo na české straně v Abertamech, Božím Daru, Horní Blatné, Jáchymově a Ostrově nad Ohří, tedy v místech, kudy na české straně vede Stříbrná stezka, která spojuje místa s hornickými památkami. Na saské straně to pak bylo ve městech západní části této stezky, konkrétně ve Schwarzenbergu, Annaberg-Buchholzi a v Marienbergu. Dotazování probíhalo v červenci 2016 mezi rezidenty v tamních obcích. Šetření bylo zaměřeno na poznání aktuálního stavu současné česko-saské spolupráce a je výsledkem dlouholeté kooperace univerzit v Ústí nad Labem a Chemnitz. Na české straně bylo shromážděno 350 dotazníků, na saské 550. Na výzkumu participovali studenti obou jmenovaných univerzit. Výběr byl kvótní s drobnými odchylkami na české straně – vzhledem k malému geografickému území, na něž vede Stříbrná stezka a k menšímu počtu návštěvníků hornických atraktivit.

Přeshraniční spolupráce a cestovní ruch

Přeshraniční spolupráci definujeme jako specifickou formu aktivit, při níž dochází k aktivní účasti občanů či celých sociálních skupin na utváření nějakých společných hodnot. [Zich 2005]. Je to cílevědomá činnost, ať už institucionalizovaná (např. v podobě partnerských obcí či jiných partnerství) či neinstitucionalizovaná, jejímž cílem má být vzájemné poznávání, zís-

kávání důvěry a snaha pochopit druhou zemi a její obyvatele. Přeshraniční aktivity můžeme tedy chápat jako jakýsi pokus o minimalizaci role hranice. Přeshraniční spolupráce chce odstranit omezení každodenního života a vývoje způsobeného přítomností státní hranice [Kurczewska 2009]. Významným smyslem přeshraniční spolupráce je odstraňování asymetrií. Toto odstraňování nerovností vychází často od tzv. lokálních elit a obecně vzato můžeme říci, že probíhá snadněji o příslušníků vyšších a středních vrstev [Faist 2016].

Přeshraniční cestovní ruch je taková forma cestovního ruchu, která je zaměřena na utváření společných přeshraničních strategií a programů. To zahrnuje mimo jiné i rozvoj služeb cestovního ruchu resp. gastronomie. Obecně je zde pozornost zaměřena na rozvoj služeb v pohraničních oblastech a na utváření společného přeshraničního destinačního managementu. Hovoříme pak také o interkulturním managementu. Přeshraniční spolupráce je vykonávána jak samosprávnými, tak i ostatními subjekty, v prvním případě nejčastěji obcemi nebo kraji, v druhém například spolky, vzdělávacími institucemi atd. [Jetmar 2007]. Je tedy výsledkem víceúrovňového vládnutí.

Hornictví v česko-saském pohraničí

Hornictví má v regionu česko-saského Krušnohoří bohatou historii. [Müller 2014; Hajek 2014]. Zejména na saské straně je předmětem intenzivního destinačního marketingu. Jedním z projektů v této oblasti je Stříbrná stezka/Silberstraße, která je na saské straně 140 km dlouhá a která odbočuje z města Annaberg-Buchholz do České republiky, konkrétně na Boží Dar, Jáchymov a končí v Ostrově nad Ohří. Stezka je jedním z přeshraničních projektů, který se snaží uchovat tematiku dobývání rud v historické paměti v obou částech Krušnohoří. Původně se jednalo o ryze saský projekt. Nutno však

dat, že nově jsou to i města a obce v ČR, která se snaží tyto aktivity, které byly po dlouhá desetiletí za komunismu umrtvovány, obnovovat [Müller 2014]. Jsou jim k tomu nápomocny mimo jiné i přeshraniční programy, které vypisuje Evropská unie mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko. Jedním z jejich prioritních cílů je zde je podpora posilování společného kulturního vědomí těchto specifických pohraničních oblastí.

Velmi silná je v tomto ohledu tradice na saské straně. Jako příklad můžeme ukázat výše zmiňovaný projekt Stříbrné stezky. Ta je aktivitou Turistického spolku Krušnohoří (Tourismusverband Erzgebirge e.V.) a záměrem je propojit kulturní a technické památky, odkazující na hornictví. Po celých Krušných Horách vznikaly v uplynulých stáletích doly, hamry, fabriky i další objekty, které se v řadě případů zachovaly dodnes, stejně jako slavnosti a ostatní tradice, opět dochované zejména na saské straně hranice [Hajek 2014]. Stříbrná stezka kopíruje v Sasku do značné míry dřívější dopravní cesty, po nichž se transportovaly rudy: vede ze Cvikova přes Schneeberg, Schwarzenberg, Annaberg-Buchholz, Marienberg, Lengenfeld do Freibergu. Stezka však Krušné Hory i opouští - pokračuj dál přes Freital až do Drážďan, do tamní saské pokladnice. To je symbolické proto, že je v tamních muzejních sbírkách dodnes k vidění řada mimořádně cenných předmětů, vyrobených právě například z krušnohorského stříbra či jiných rud.

Mezi Annabergem a Lengenfeldem stezka částečně lemují tzv. stříbrnou vagonovou stezku, starou poštovní a obchodní cestu, podobně také z Freibergu do Freitalu kopíruje starou knížecí stez-

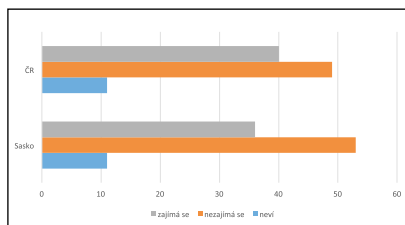
ku. Stezka je silniční, lze ji však projet i na kole, převážně po dobře sjízdných a udržovaných cyklostezkách. Odbočka stezky z Annabergu do Čech následuje starou poštovní cestu, která vedla původně z Cvikova až do Karlových Varů, tedy také zde se navazuje částečně na staré historické cesty. Z hlediska cestovního ruchu jsou stezkou propojeny různé památky, odkazující na dřívější důlní činnost Krušnohoří. Zaměřena je sice převážně na Sasko a tamní objekty hornictví, ovšem odbočkou do Ostrova nad Ohří zahrnuje také významné památky Ostrovska. Ty se snaží zpropagovat jako atraktivitu cestovního ruchu, ať už to jsou tamní naučné stezky, přístupné štolý či hamry.

Také samotné rudy, které se zde dobývaly, lze obdivovat v muzeích v pohraničí, patrně nejceněnější sbírku tohoto typu mají ve Freibergu (i s odkazem na dobývání rud v české části Krušných hor), menší sbírky existují i na české straně, např. v Mostě nebo Jáchymově. A i ukončení Stříbrné stezky v rezidenčním městě Saska, v Drážďanech, je de facto pokračováním těchto sbírek, v tamních „Uměleckých sbírkách“ (Kunstsammlungen) jsou totiž dochovány cenné četné produkty z těchto rud. V celém krušnohorském regionu se koná řada městských a hornických slavností, vánočních trhů, řemeslných přehlídek a dalších akcí, které upomínají na hornickou tradici.

Empirické šetření

Empirické šetření bylo realizováno v rámci dlouhodobé partnerské kooperace mezi univerzitami v Ústí nad Labem a Chemnitz. Návržnost dotazníků byla poměrně velká, protože sběr pobíhat osobně. Úvodem je třeba poznamenat, že v této studii je prezentována pouze ta část z celkového šetření, která se věnuje cestovnímu ruchu a regionálnímu rozvoji. Samo šetření bylo komplexnější a je v současné době teprve vyhodnocováno – zejména s ohledem na různé podoby přeshraniční spolupráce.

U většiny obyvatel českého a saského Krušnohoří přetrvávají podle výsledků nadále takové vzorce chování, které většinou vedou k nezájmu o sousedskou zemi.²⁾ V případě českého pohraničí projevuje nezáměr 49 procent respondentů, u Sasů se jedná o 53 procent. Při srovnání s předchozími výzkumy, realizovanými v pohraničních oblastech, však můžeme konstatovat, že se počet těch občanů z obou zemí, kteří nemají o sousedskou zemi zájem, pomalu a postupně snižuje. Patrně je to důsledkem jisté mentální normalizace vzájemných vztahů, postupného narovnávání životní úrovně v obou pohraničních úsecích a také evropeizace vzájemných vztahů (jistou roli zde zřejmě sehrávají i projekty, financované v rámci evropské kohezní politiky). Zájem o sousedskou zemi je přitom vyšší v případě České republiky. To je zde dáno jistě i celkovou blízkostí státní hranice v rámci zkoumaného úseku v ČR. Více se zde zajímají muži než ženy a významným determinantou zde je vzdělání – čím vyšší je dosažené, tím častěji se objevily pozitivní postoje vůči sousedské zemi. To nebylo zřejmé pouze v této otázce, ale i v otázkách dalších.

Údaje v %

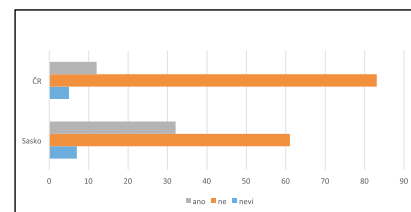
Zdroj: autor (vlastní šetření)

Také v otázce, jestli respondenti navštívili někdy nějakou památku ze sousední oblasti Krušných hor, registrujeme převážně nesouhlasné odpovědi. V případě Čechů se jedná dokonce až o 83 procent respondentů, kteří udali, že nikdy v saském Krušnohoří žádnou památku nenavštívili. O něco méně než dvě třetiny Sasů odpovědělo to samé na saské straně. Pro marketéry v oblasti přeshraniční cestovního ruchu se tak jedná o velkou výzvu, obyvatelstvo na obou stranách hranice je totiž většinou netknuto informacemi o památkách v pohraničí,

jak si ukážeme ještě níže, a většinou ještě žádnou z nich nenavštívilo. Vzhledem k tomu, že většina památek dnes již je informačně k dispozici i v jazyce sousedské země (s tím, že jisté deficity existují na německé straně Krušnohoří s ohledem na češtinu), tak je to již dnes především úkolem přeshraničního marketingu, aby na tyto památky dostatečně upozorňovat.

V doplňující otázce respondenti mohli napsat, kterou konkrétní památku nebo alespoň konkrétní místo z druhé části Krušných hor navštívili (za účelem kulturního vyžití). Na české straně se nejčastěji objevovaly Karlovy Vary, z hornických míst se pak ojediněle objevil Jáchymov. V případě saské strany se stejně ojediněle párkrát objevil Annaberg-Buchholz a Schwarzenberg s odkazem na tamní sportovní možnosti (aquaparky), vánoční trhy či jiné slavnosti (při nichž se ukazuje též hornická tradice). S ohledem na blízkost státní hranice u oblasti hraničního přechodu Potůčky pak neudívá, že hrstka respondentů z české strany uvedla jako památku zpřístupněné štolý, zejména tu v sousedním Johanngeorgenstadtu.

Informační deficit směrem k sousedské zemi je zde tedy zřejmý. Pokud města a obce v pohraničních oblastech deklarují, že mají zájem o klientelu ze sousední země, což se opakovaně děje, pak je třeba změnit dosavadní komunikační formy, přidat v propagaci těchto atraktivit. Společné internetové stránky v češtině a němčině, naučné stezky a další již existující činy je tak třeba ještě více propagovat. Je totiž s podivem, že jich je v rámci česko-saské přeshraniční spolupráce již několik, dosud jsou však dopady těchto aktivit patrně spíše okrajové.

Údaje v %

Zdroj: autor (vlastní šetření)

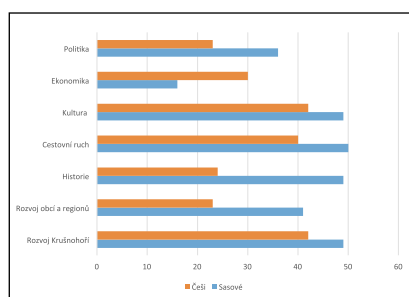
2) Na tuto skutečnost již upozornily i předchozí výzkumy, ať už výzkumy dnes již neexistujícího výzkumného týmu České pohraničí Sociologického ústavu AV ČR [např. Zich 2001; Houžvička, Novotný 2007], nebo výzkumy z pozdější doby, realizované například v rámci Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem [Novotný 2015]. Počty aktivních nositelů přeshraniční spolupráce v těchto výzkumech nejsou nikdy příliš vysoké, což dokládá patrně nadále přítomnou existenci zábran a bariér v myšlení lidí z doby studené války.

Třetí tematický blok z tohoto šetření se dotazoval na témata, která mají podle mínění respondentů potenciál pro rozvoj přeshraniční spolupráce. Zde je vidět, že jsou to zejména kultura, cestovní ruch a také oblast Krušných hor, tedy obecně vzato „měkká“ a nekonfliktní odvětví, v nichž spatřuje populace v obou zemích potenciál pro rozvoj přeshraniční spolupráce. Ve všech těchto oblastech pozorujeme poněkud pozitivnější mínění u Sasů. V některých z těchto navržených bodů se odpovědi přitom poměrně silně liší, což se vztahuje zejména na historii. Češi jsou podle všeho nadále (zejména ti starší) zatíženi zejména negativní zkušeností z doby nacismu, což se zde ještě patrně projevuje jako indikátor, který je vede k menší otevřenosti v této oblasti. Na druhou stranu ukázala již však i předchozí šetření, že zejména nekonfliktní historie, tedy ta mimo 20. století, má i na české straně jistý pozitivní potenciál k aktivitám v přeshraniční spolupráci (Houžvička - Novotný 2007).

Na saské straně jsou respondenti silněji než v ČR nakloněni kooperaci v oblasti rozvoje obcí a regionů a pak také v politice. Češi k tomu tendují podstatně méně často, ochota spolupracovat na přeshraničním rozvoji obcí a regionů je skutečně velmi malá, takřka poloviční, než je tomu u Sasů. Naopak výrazně větší připravenost vykazujeme coby ČR v případě spolupráce v kooperaci v ekonomických tématech, což není zřejmé naopak u Sasů. Ti nevidí v této formě kooperace žádný viditelný přínos (vzhledem k ekonomickým disparitám mezi oběma regiony je to pochopitelné). Také například zájem o práci v druhém pohraničí mají Češi výrazně větší. U Sasů tyto potřeby fakticky neexistují. Zrovna ve zkoumané oblasti karlovarského pohraničí je pendlerství zejména do oblasti služeb, gastronomie a cestovního ruchu poměrně rozšířené. Je to dáno mimojiné i dobrými znalostmi německého jazyka u tamních Čechů.

Poměrně velký zájem kooperovat je pak zachytitelný v oblasti cestovního ruchu. U Čechů to vykázalo 40 procent respondentů, u Sasů dokonce každý druhý. Evidentně je tento deklarovaný zájem v rozporu s tím, jak se pak Češi a Němci chovají v krušnohorském pohraničí, protože z šetření plyne, že zájem o památky a pamětihodnosti sousedské země není tolik veliký, dokonce je patrné, že většina tamních obyvatel ještě žádnou z památek nenavštívila. Přesto je však na místě to považovat za dobrý předpoklad pro rozvoj přeshraničních aktivit v těchto oblastech. Ty by měly více zohledňovat také mladou generaci a měly by více odpovídat trendům v současné marketingové komunikaci, zejména s ohledem na využívání nejnovějších médií a sociálních sítí.

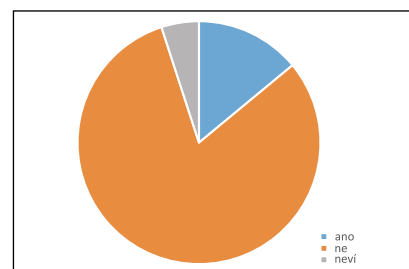

Údaje v %

Zdroj: autor (vlastní šetření)

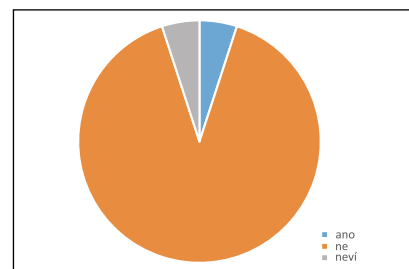
Většina respondentů na obou stranách hranice nezná hornické památky sousední země. V případě Čechů se jednalo o 85 procent respondentů, u Sasů jde o 83 procent. Kooperace v oblasti hornického odkazu tedy nemůže navázat na vědomí obyvatel obou částí pohraničních úseků. Hornictví obyvatelé považují za tradici, kterou vnímají pouze ve své části pohraničí, nikoli však v sousedství v pohraničí. Destinační management by se tedy měl bezesporu vydat cestou navyšování vědomostí o hornických památkách druhé země. Pokud se totiž české a saské památky mají brzy dostat na seznam světového kulturního dědictví UNESCO, pak je zapotřebí, aby občané na obou stranách hranice o výskytu těchto památek věděli. Je třeba působit aktivně také ve školách. Regionální dějiny jsou zejména v České republice, ovšem také na saské straně poněkud opomíjeny. Zrovna v obcích českých a saských Krušných Hor by tomu však tak být nemělo a těmto aktivitám by měla být věnována pozornost.

Vzhledem k tomu, co je popsáno výše, nepřekvapí, že známým produktem cestovního ruchu není Stříbrná stezka. U Čechů ji nezná 90 procent respondentů, u Sasů 81. Na saské straně to může udivit i proto, že Sasové vynakládají na její prezentaci výrazně více peněz, než je tomu na české straně. Opět je to tedy především výzva pro zaměstnance v oblasti cestovního ruchu v obou pohraničních oblastech, případně i pro donátory výzkumu, univerzity a další výzkumná či jiná zařízení, aby se pokusily tento bezesporu velmi prospěšný projekt k prezentaci hornických památek více zpropagovat.

Údaje v %

Zdroj: autor (vlastní šetření)

Údaje v %

Zdroj: autor (vlastní šetření)

Závěr

Závěrem konstatujeme, že hornictví je tématem, které má potenciál pro rozvoj přeshraniční spolupráce. Ostatně podaný projekt na zařazení na seznam světového kulturního dědictví UNESCO je toho jasným dokladem. Z šetření je však zřejmé, že občané obou pohraničních úseků si většinou nejsou vědomi tohoto přeshraničního potenciálu. Hornictví je chápáno spíše jako lokální prvek, který nutně nevidí v kontextu přeshraničních aspektů v Krušnohoří. Výzkum ukázal, že respondenti většinou neznají hornické památky sousedské země. Je tak třeba naléhavě vylepšit přeshraniční marketingovou komunikaci, což se vztahuje jak na dotčené saské instituce,

kteří se zabývají regionálním rozvojem a cestovním ruchem, ale také složkami, které toto vykonávají na úrovni krajů Karlovarského a Ústeckého a na saské straně na úrovni Svobodného státu Sasko. Na české straně by se do těchto aktivit patrně měl zapojit také Czech-Tourism coby klíčová příspěvková organizace MMR, která má marketingovou komunikaci a destinační management ČR v zahraničí zejména na starosti.

Marketingová komunikace by v těchto otázkách měla odrážet i trendy tzv. nových médií. Je třeba posílit obecně také edukaci, tedy povědomí o hornickém regionu zejména ve školách. Vzdělávací projekty je zde možné žádat a realizovat i v rámci přeshraničních programů mezi ČR a Svobodným státem Sasko. Vzniknout by kupříkladu mohla mobilní aplikace, která by tyto památky propojila, případně jiné aktivity podobného typu při zohlednění tzv. nových médií a sociálních sítí. Jistě by pak stálo za to se také inspirovat jinde, kde mají zkušenosti s podobným přeshraničním destinačním managementem. V případě Krušnohoří se jedná skutečně geologicky o unikát, který nemá ve světě obdobu. Nejde jen o samotnou hornickou tradici, ale také o to, že tato byla a dnes opět je kultivována a rozvíjena společně Čechy a Sasy. V tom je též značné specifikum této podoby kooperace. Zachovat pro ostatní generace postupný rozvoj (ale i následný úpadek) hornických a hutních metod je tak rozhodně na místě.

Použité zdroje:

- FAIST, Thomas. Cross-Border Migration and Social Inequalities. In: *Annual Review of Sociology*, 2016, Sv. 42, č. 3, s. 323–346.
- GIDDENS, Anthony. 1984. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press, 1984. 201 s. ISBN 978-39-8694-835-04.
- HAJEK, Walter. *Mineralien aus dem Erzgebirge. Revier der Bergstadt Marienberg im sächsischen Erzgebirge*. Clausthal-Zellerfeld: Papierflieger Verlag GmbH.
- HOUŽVIČKA, Václav – NOVOTNÝ, Lukáš. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí. Sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. 172 s. ISBN 978-80-7330-109-5.
- JEŘÁBEK, Milan a kol. *České pohraničí. Bariéra nebo prostor zprostředkování?* Praha: Academia, 2004. 301 s. ISBN 80-200-1015-3.
- JEŘÁBEK, Milan a kol. *Regionální výzkum v česko-německém pohraničí*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2010. 137 s. ISBN 978-80-741423-6-9.
- JETMAR, Marek. *Meziregionální a přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu*. Praha: MMR, 2007. 105 s. Online https://www.mmr.cz/getmedia/bf2b485a-b3cb-416d-8807-b12c4cb3b00c/GetFile9_1.pdf?ext=.pdf (2.1. 2017)
- KASTNER, Quido. *Osídlování českého pohraničí od května 1945*. Working papers, 96:12, Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1996. 88 s. ISBN 80-85950-19-7.
- KURCZEWSKA, Joanna. Border Metaphors in the Polish Sociology of Borderlands. *Polish Sociological Review*, 2009, Sv. 166, roč. 2, s. 193–212.
- LOFTUS, Bethan. Border regimes and the sociology of policing. *Policing & Society*, 2015, Sv. č. 1, s. 115–125.
- MÜLLER, Hermann. *Die Erzgänge des Annaberger Bergrevieres. Erläuterungen zur geologischen Spezialkarte des Königreichs Sachsen*. Drážďany: Saxoniabuch Dresden, 2014. 152 s. ISBN 978-3957700278.
- MÜLLER, Karel B. Aktivní hranice a evropeizace veřejné sféry. Jak „stejný“ může být i „jiný“ a naopak. *Sociológia*, 2014, sv. 46, č. 4, s. 412–433.

MUSIL, Jiří – MÜLLER, Jan. Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. In: *Sociologický časopis*, 2008, Sv. 44, č. 2, s. 321–348.

NOVOTNÝ, Lukáš. 2009. *Zmizelé Čechy: Západní Krušnohoří*. Praha: Nakladatelství Paseka. 60 s. ISBN 978-80-7185-986-4.

NOVOTNÝ, Lukáš. Velká“ sociologická teorie v „malém“ česko-německém pohraničí. In: JEŘÁBEK, M. (ed.). *Výzkum českého pohraničí*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2015, s. 17–30. ISBN 978-80-7414-944-3.

OMONIYI, Tope. A borderlands' perspective of language and globalization. In: *International Journal of the Sociology of Language*, 2014, Sv. 27, s. 9–23. ISSN 1613-3668.

PECK, Jamie. Geographies of policy: From transfer-diffusion to mobility-mutation. In: *Progress in Human Geography*, 2011, Sv. 35, č. 6, s. 773–797.

PFORR, Herbert. *Zu Gast bei den Bergleuten im Freiburger Silberbergbau*. Erfurt: Sutton Verlag GmbH, 2013. 160 s. ISBN 978-3-95400-305-1.

ROJÍK, Petr. *Historie cínového hornictví v západním Krušnohoří*. Sokolov: Okresní muzeum a knihovna Sokolov. 232 s. ISBN 80-238-6095-X.

SCHÄFERS, Bernhard. *Stadtsoziologie. Stadtentwicklung und Theorien-Grundlagen und Praxisfelder*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. 245 s. ISBN 978-3-531-16412-0.

ZICH, František. *The Bearers of Development of the Cross-Border Community on Czech-German Border*. Sociological Papers 01:4. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2001. 53 s. ISBN 80-85950-95-2.

ZICH, František. *Člověk v pohraničí. Výzkum přeshraničních vlivů působících na obyvatele ČR*. Ústí nad Labem: UJEP. 206 s. ISBN 80-7044-722-2.

ZICH, František. *Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (Přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?)*. Ústí nad Labem: UJEP, 2007. 282 s. ISBN 978-80-7044-931-8.

ZICH, František – ANÝŽOVÁ Petra a kol. *Konfrontace hodnot v pozdní modernitě. Česko a Hlučínsko v evropském kontextu*. Praha: Slon, 2016. 302 s. ISBN 978-80-7419-241-8.

*Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Dr.phil.
Filozofická fakulta
Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem*

ENGLISH ABSTRACT

Mining tradition as a subject of Bohemian-Saxon cross-border collaboration, by Lukáš Novotný

Dealing with the mining industry and its importance for current Bohemian-Saxon cross-border collaboration, this article presents the results of a survey carried out in both the Czech and the Saxon parts of the Ore Mountains. The research was aimed at examining the potential of the mining tradition for tourism and future territorial collaboration of Czechs and Saxons. The following questions were asked in the survey: What role can be played by the mining industry in cross-border cooperation? How is the mining tradition represented in the minds of Czechs and Saxons? What do local inhabitants know about this tradition and other traditions in the neighbouring country? What potential and what challenges does tourism in the Bohemian-Saxon border area create in terms of this tradition?